

Združenje raznih pravnih območij v eno državno celoto pušča v veljavi različne pravne rede. Toda posebnosti morajo izginiti, posamezni privilegiji pasti, ako naj velja enakost v državi. Ne gre to vselej brez novih zakonov. Kjer pa je to možno in kjer se ne dela zakonu nobena sila, tam bodi naloga tudi pravnikov, da s smotreno razlago odkrivajo tiste sestavine zakonskih določb, ki na področju prava zbližujejo in vodijo k zenačenju, in jim pripomorejo do veljave.

Književna poročila.

Dr. Jelić M. Ilija: »Vasojevički zakon od dvanaest točaka«. Izdala Srpska kraljevska Akademija. (Posebna izdaja, knjiga LXXIII: Društveni i istoriski spisi: knjiga 29.) Beograd, 1929, Str. 76 + karta, Cena 15 Din.

To je tretje delo pisatelja Jelića, ki ga prikazemo v Slov. Prav. (glej Sl. P. 1927, str. 236, in 1928, str. 77), a najzanimivejše in najboljše. Jelić je Črnogorec iz rodu Vasojevićev. Ta rod ima svoja selišča po karti, ki je pridodana razpravi, vzhodno od Kolašina okoli Andrijevice ob Limu. Zal ne zvemo, koliko glav šteje rod, niti koliko sel. Vasojevići so se koncem 16. stoletja odtrgali od turške oblasti in živeli od tedaj po svojih pravih, ki jih je ljudstvo nazivalo »zakon«, »sud« ali »pravda«. Priznavali so sicer sultana za gospodarja zemlje in bili v prijateljskih zvezah s skadrskim vezirjem, a davka niso plačevali nikomur od teh dveh, ampak samo domačim samostanom. Leta 1825 — sledimo vedno izvajanjem avtorja v uvodu — se prične pod vojvodo Simom borba za osvoboditev od Turkov in za popolno amalgamizacijo s pravoslavjem. Leta 1829. so se dokončno osvobodili turškega jarma in si zasnovali »Vasojevički zakon od dvanaest točaka« pod neposrednim vplivom darovitega starešine monastira Gjurgjevi Stupovi igumana Mojsije Zečevića. To se je zgodilo na ta način, da so starejša provizorična pravila, ki pa bržčas niso bila nikdar napisana, deloma izpopolnili, deloma preuredili. Zapisa o teh zakonskih točkah ni. Od zboru do zboru se je ohranjalo besedilo. To je pač prenehalo ob ustanovitvi samostojne države Črne gore. V drugem letu svetovne vojne — po avstrijski okupaciji — so se začeli starci spominjati tistih časov, ko je še veljalo dvanajstero točk in nastala je splošna želja, da bi se vzpostavila njih veljavnost... Na zimskih sestankih (»sedeljka«) so se razni deli zakona dvanajsternih točk dopolnjevali in popravljali po spominu raznih starcev in »bilo ih je koji su ga več na izust zna'ia. Jelić je prisostvoval tem sestankom, ponavljal poedine predpise, iskal pojasnil za nekatere besede in izraze, se naučil na pamet ves zakonski tekst in ga zabeležil tako, kakor ga je tedaj čul in si zapomnil. Pri tej priliki je Jelić zabeležil tudi vsa vasojeviška ljudska ustna izročila in verovanja, da je mogel

komentirati zakonske točke (str. 7). Torej je prišlo tu objavljeno besedilo zakonskih točk naravnost iz ljudskega ustnega preizročila ter imamo opraviti z obliko, ki je bila zložena šele po svetovni vojni, ne da bi mogli ugotoviti, da je zakon takšen, kakor je bil leta 1829. zasnovan, ker je medčasno gotovo dobil tu pa tam kakšen popravek ali vrinek. Kajti starcev, ki bi pomnili besedilo izza leta 1829., v letu 1916., pač ni moglo biti in tega Jelić seveda tudi ne trdi.

Navzlic tej zunanji zgodovini postanka tiskega vasojeviškega zakona, za čigar pristnost jamči avtor Jelić in srbska kraljevska akademija kot izdajateljica, moramo izjaviti, da nas je besedilo izredno zanjalo, in to tudi v pravnem pogledu. Komentar ima namreč skoro dve tretjini folklorističnega in zgodovinskega gradiva čudovito plastičnega jezika in le prilično ena tretjina se bavi s pravnimi vprašanji, zlasti javnopravnimi. Borba med pravoslavjem in islamom se zrcali prav krepko v zakonu. Nam Slovencem pa vzbuja pozornost zlasti mnogokatera vzporedna poteza med ljudskim pravosodjem vasojeviških sodnih zborov in med slovenskimi vinogorskimi zbori in kvaternimi sodi.

Že v Zborniku znanstvenih razprav I., str. 100, smo imeli priliko, pokazati na podobnost nekaterih pravnih naprav v Črni gori in pri nas. Iz Jelićeve razprave pa izhaja še mnogo kaj, kar spada k temu problemu. Poednih točk vsebinski ne moremo prikazati, ker bi bilo treba za to preveč prostora. Samo to moramo omeniti, da je Jelić delil poedine točke še dalje na §§, katerih je 27, ne da bi nam pojasnil, kako je ljudstvo ločilo ta pravila po tem, kam spadajo. Kajti, da bi vsak poedini stavek tvoril paragraf, ne ustreza resnici.

Jelić je s svojim delom prav častno proslavil svoj rod

Dr. Metod Dolenc.

Banque Nationale du Royaume de Yougoslavie. Service des Etudes Economiques. Bulletin trimestriel. NN 1—3. 1929. Beograd.

Leta 1929. je bilo pri Narodni banki ustanovljeno posebno »Odeljenje za Ekonomska Izučavanja«, na čelu katerega stoji docent beograjske univerze dr. Aleksander Jovanović. Ta oddelek izdaja vsake tri mesece publikacijo, ki podaja v uvodu kratko karakteristiko stanja narodnega gospodarstva kraljevine in delovanja posameznih gospodarskih panog, v nadaljnjem delu pa celo vrsto statističnih tabel s podatki o delovanju Narodne banke, o poslovanju borz, o deviznih tečajih na beograjski borzi, o tečaju dinarja na glavnih inozemskih borzah, o množini denarja v obtoku, o valovanju indeksa tečaja državnih papirjev (obligacij vojne škode, 7%-nega posojila iz l. 1921 in 4%-nih agrarnih obligacij), indeksa tečaja delnic 12 večjih kreditnih zavodov in 15 industrijskih podjetij, o poslovanju državne hipotekarne banke in poštne hranilnice, o stanju privatnih bank, o državnih dohodkih (direktnih in indirektnih davkih in dohodkih od monopola), o valovanju indeksa blagovnih cen na debelo (indeks se izračunava za 55 najpomembnejših vrst blaga s pomočjo metode geometrične sredine, počenši od januarja meseca 1927, pri čemer so bile za 100 vzete povprečne cene za l. 1926, t. j. za prvo leto po stabilizaciji

valute), o produkciji rudarskih in plavžarskih podjetij, o zunanji trgovini s posebno porazdelitvijo predmetov te trgovine po bruxelleski nomenklaturi, s podrobnimi podatki o glavnih vrstah izvažanega in uvažanega blaga ter s podatki o prometu Jugoslavije s posameznimi državami, o številu zavarovanih delavcev in številu brezposelnih po podatkih borz dela, o številu konkurzov in, slednjič, o številu natovorjenih vagonov na državnih železnicah. Ta seznam nam kaže, kako bogata je vsebina Bulletin. Ako se upošteva, da je izšla zadnja številka Bulletin, vsebujočega podatke za julij-september 1929 že koncem novembra meseca, potem je treba priznati, da informacije Narodne banke niso samo podrobne, ampak tudi precej pravočasne. Na takih informacijah ni bila doslej bogata Jugoslavija, te bodo imele zato brez dvoma neprecenljiv pomen za organe, ki vodijo državno gospodarsko politiko, za vse gospodarske organizacije in za praktične pridobitne kroge. Ker izhaja Bulletin v francoščini in imajo vse tabele francoske in angleške napise, bo imel Bulletin tudi velik pomen za pravilno in sistematično informiranje inozemstva o gospodarskem položaju Jugoslavije. Tako uvodno besedilo, kakor tudi statistične tabele so opremljeni s številnimi diagrami, ki olajšajo pregled statističnih podatkov. Posebno bogata je na diagramih 3. številka. Skoraj vsi podatki so navedeni za vsak mesec posebej, kar podaja možnost opazovati tudi sezonske varijacije jugoslovenskega gospodarstva. Obžalovati pa je, da privatne banke ne pošiljajo »Odeljenju za ekonomska izučavanja« vsakomesečnih podatkov o svojem poslovanju in o stanju svojih bilanc; vsled tega Bulletin prinaša o stanju privatnih bank le letne podatke od l. 1921 do l. 1928. Zveza bank bi morala iti v tem oziru na roko uredništvu Bulletin in mu pošiljati mesečne podatke o poslovanju privatnih bank; ti podatki so zelo važni za karakterizacijo splošnega stanja gospodarskih poslov v državi. To stanje slika na podlagi vseh zbranih statističnih podatkov tabela št. 1, ki vsebuje vsakomesečne številke za celo l. 1928 in za 9 mesecev l. 1929. Na podlagi te tabele je sestavljen tudi velik diagram gospodarskih indeksov za l. 1927, 1928 in 1929. Škoda je samo, da niso ti indeksi navedeni v posebni tabeli, ker diagram ne more nadomestiti števil samih. Razen tega vsebuje ta diagram preveč križajočih se krivulj ter izgublja vsled tega na svoji preglednosti.

Skoraj istodobno z Bulletinom Narodne banke je pričel izhajati v Beogradu gospodarski tednik »Narodno Blagostanje«, ki ga urejuje bivši profesor na beograjski univerzi, eden najboljših nacionalnih ekonomov Jugoslavije dr. Velimir B a j k o v i ć. Ta tednik priobčuje vsak mesec »indeks narodnog blagostanja«, ki tudi predstavlja veliko tabelo, analogno splošni tabeli Bulletin, sestoječo iz vseh glavnih podatkov o poteku gospodarskega življenja v Jugoslaviji. V marsikaterih ozirih je popolnejša tabela Bulletin, v drugih pa je veliko bolj popolna tabela Narodnega Blagostanja (indeks cen na drobno živeža v Beogradu in v 5 večjih jugoslovenskih mestih, potrošnja sladkorja, alkohola, piva in bencina, detajlni podatki o dohodkih od taks, carin, posameznih monopolskih in trošarinskih objektov, slednjič, število izseljencev). Omeniti je samo, da se v

teh dveh tabelah v več primerih eni in isti podatki ne vjemajo med seboj. Krivda teh kompromitujočih divergenc leži, kakor kaže, na strani »indeksa narodnega blagostanja«. Na vsak način pa morata spričo teh divergenc obe publikacije obrniti posebno pozornost na točnost in zanesljivost števil, ki jih navajata v svojih tabelah.

V vsakomesečnih podatkih splošne tabele Bulletin in »indeksa narodnega blagostanja« se nabira gradivo, ki bo po preteku nekega časa primerno za znanstveno obdelavo s pomočjo novejših metod matematične statistike (izračunavanje sezonskih variacij, trend črte, konjunkturalnih valovanj, korelacijskih koeficientov, enačb regresije) in proučevanja konjunkturalnih fluktuacij narodnega gospodarstva Jugoslavije. Pričeti s tako znanstveno obdelavo statističnih podatkov je nadaljnja naloga lepe in z vsako številko izpopolnjujoče se publikacije Narodne banke. »Odeljenje za ekonomska izučavanja« pri Narodni banki kraljevine Jugoslavija mora torej zrasti v jugoslovenski »konjunkturalni institut«.

Aleksander Bilimovič.

Dr. Kadečka Ferdinand. *Das österreichische Jugendgerichtsgesetz mit den Motiven und der Durchführungsverordnung*. Manzsche Verlags- und Universitäts-Buchhandlung. Wien 1929. Str. V + 238.

Za Nemčijo, ki je že l. 1923 temeljito reformirala svojo zakonodajo o mladini, je tudi Avstrija z zakonom z dne 18. julija 1928 obnovila in korenito preosnovala svoje zastarelo mladinsko kazensko pravo (Bundesgesetz vom 18. Juli 1928, BGBl., Nr. 234, über die Behandlung junger Rechtsbrecher (Jugendgerichtsgesetz).

Dr. Kadečkin komentar se deli na dva dela: prvi vsebuje besedilo novega zakona in štirih naredb zveznega justičnega ministra, drugi pa podroben komentar zakona in izvlečke iz uradnih motivov. Zakon je završitev dolgoletnih teženj po preosnovi mladinskega kazenskega prava v Avstriji. Prejšnji poskusi v tej smeri (načrt justičnega ministra dr. Franca Kleina [l. 1907], načrt iz l. 1917 in dr.) niso prodrli predvsem vsled različnih parlamentarnih komplikacij. Edini važni pozitivni korak je bil storjen z zakonom z dne 25. januarja 1919. S tem zakonom je bil justični minister pooblaščen, da ustanovi še pred uveljavljenjem novega zakona mladinska sodišča in izda najpotrebnejše predpise o postopanju v mladinskih zadevah. Uradni motivi zakona iz l. 1928, duhovito označujejo ta ukrep z besedami: »Man baute eine Klinik, aber es fehlten die Instrumente und die Heilmittel«. Novi zakon iz l. 1928. hoče zadostiti prav tej potrebi in zasigurati mladinskemu sodniku resnično možnost, udeleževati moderna načela v postopanju napram maloletnikom.

Izhodišče pri preosnovi mladinskega prava v Avstriji je, da povračilna kazen ni primerno sredstvo v boju zoper mladinsko zločinstvenost. Treba je zaščititi mladino pred pretečo moralno propalostjo. V to svrho služi lahko tudi kazen, toda le pod pogojem, če ustrezata kazen in način njenega izvrševanja vzgojnim smotrom. Kazen je vsekakor le ultima ratio, praviloma pa naj se uporabljajo vzgojna sredstva. Zakon predvideva ustanovitev primerne števila državnih zavodov za vzgojo

mladine (Bundesanstalten für Erziehungsbedürftige). To je najvažnejši pogoj resne reforme. »Sozialen Misständen kann man mit blossen Worten — und wären es auch Gesetzesworte — nicht begegnen, sondern nur durch Taten.« Mladinske stvari spadajo po avstrijskem zakonu pred skabinska sodišča, in ne pred sodnika poedinca kakor po našem novem zakoniku o kazenskem sodnem postopanju 1929. V tem kratkem poročilu ne moremo presojati novega avstrijskega zakona glede njegove vsebine, čeprav bi bilo primerjanje tega zakona z zadevnimi določbami naše nove kazenske zakonodaje zanimivo in poučno.

Dr. Kadečkin komentar je naravnost vzoren. Vsako vprašanje je temeljito in skrbno obdelano v vseh podrobnostih. Povsod, kjer je to potrebno, so poudarjene razlike v primeri z dosedanjim pravom ter so navedeni vsi viri, na katere se sklicuje zakon. Za praktične cilje morebiti variante besedila v različnih prednačrtih, ki jih navaja komentar, niso tako nujno potrebne. Kot čisto zunanji nedostatek smatramo le to, da je besedilo zakona tiskano z bolj drobnim tiskom kot pa komentar sam.

A. Maklecov.

Pržić A. Ilija: Država i pravo u delu Leona Dugita. Novi Sad, 1929. Str. 30.

Sourednik beograjskega Arhiva za pravne in društvene nauke, asistent beograjske univerze Ilija Pržić je v letopisu Srpske Matice (knj. 22., zv. 2) sintetsko prikazal delo nedavno umrlega svojega učitelja Léona Duguita, profesorja javnega prava v Bordeauxu. Vpliv tega francoskega misleca na pisatelje pravnih in družbenih ved je izredno velik ne samo v Franciji, kjer se dele pravni ki v dva velika tabora Duguitovih pristašev in pa nasprotnikov, marveč tudi v vsem ostalem znanstvenem svetu, kjer prodirajo nauki slavnega Francoza zmerom bolj. V pričujoči razpravi, ki leži v odtisku pred nami, govori g. Pržić najprej o razvoju doktrin svojega učitelja in potem podaja analizo njegovega nauka. Duguit je postavil pravno sociologijo na pozitivizem, evolucionizem in organizem, a na mesto subjektivnega prava individualistične šole objektivistični sistem, v le-tem pa kot osnovni element pravno pravilo. On je razločil pojem prava od pojma države ter ta dva pojma vsakega za sebe rekonstruiral po eksperimentalnem potu. V borbi proti subjektivismu je svojo teorijo razširil tudi na zasebno pravo. Svoj nauk o državi je sistematsko izpeljal v svojem sistemu ustavnega prava (l. 1911., v drugi izdaji leta 1921—1925). On smatra za dokazano, da je bilo pravo po svoji naravi in po svojem postanku poprej ko država in zunaj le-te. Le tako si je moči razlagati, da more pravo omejevati tudi državo ali, z drugimi besedami, zakaj je meddržavno pravo mogoče. Dosledno negira Duguit suvereno pravno osebnost države, zameta razlikovanje objektivnega prava pa subjektivnega in trdi, da v, dobi pred objektivnim pravom ni bilo nikah subjektivnih pravic. Na tej podstavi je razvil svojo teorijo o funkcijah države in njenih organih. Naše največje zanimanje zasluži Pržićeva razprava v tretjem delu, kjer raziskuje pisatelj, kak vpliv je imel Duguit na druge in zlasti na jugoslovenske pravnike, na Slobodana

Jovanovića, dr. Dragoslava Jovanovića in dr. Mihajla Ilića, dalje na Bor. M. Popovića, dr. Evgenija Spektorskega, dr. Čed. Markovića in dr. Gjorgja Tasića, našega ljubljanskega ordinarija. Od Slovencev imenuje samo mimogrede dr. Leonida Pitamica. Zato menim, da bi bilo dobro, ako bi se slovenski pravniki z Duguitovim naukom seznanili vsaj po Pržičevi razpravi, kjer je pisatelj dokumentiral vprav izredno obrazovalnost, združeno s sijajnim slogom.

Dr. Francè Goršič.

Dr. Rappaport A.: Rechtsfälle aus dem Erbrecht, Perles Moritz. Dunaj 1929. Str. 94. Cena S 4.

Dr. Klang H.: Rechtsfälle aus dem Sachenrecht, Perles Moritz. Dunaj 1929. Str. 123. Cena 3.20 Mk.

V dr. Petschekovi zbirki »Rechtsfälle für Übungen von Studierenden und von Anwärtern juristischer Berufe«, ki izhaja izza l. 1928. in v kateri so doslej izšli pravni primeri iz delovnega, meničnega in čekovnega, pogodbeno-zavarovalnega, civilnopravnega, kazenskega in kazensko-pravnega prava, sta pravkar izšla gori citirana nova zvezka. Odlikujeta se po istih vrlinah, ki so bile poudarjene, ko je izšel prvi zvezek (gl. Slov. Pravnik l. 1928. str. 182—183). A ponoviti je tudi tam izrečeno pripombo, da se nam zde objavljeni primeri pretežavni, da bi služili za vaje mladim pravnikom. Ti še ne obvladujejo prava in ga še ne uporabljajo, ampak se mu še le učijo, in zato bi se jim pri reševanju predloženih primerov morala nuditi neka pomoč. Če se že ne navajajo določbe zakonov, katere je uporabiti, naj bi se navajale vsaj tiste, katerim se je ogniti. Zdi se, da so pravni primeri zajeti iz najkompliciranejše prakse in da so bili predmet judikature višjih, če ne najvišjih sodnih instanc.

Bruns Carl Georg: Grundlagen und Entwicklung des internationalen Minderheitsrechtes. Eine Uebersicht. Selbstverlag der Deutschen Gesellschaft für Nationalitätenrecht. Berlin-Steglitz 1929. Str. 48.

Delce je pisano z vidika Nemcev. Bavi se pretežno s poljskim manjšinskim vprašanjem. Ipak bo vsakdo, ki ga prečita, dobil izvrstnih informacij, ki mu bodo hasnile pri presoji naših potreb. Zlasti opozarjamo na lepo zaokroženo sliko o nacionalitetnih kongresih, na katerih imamo baš Slovenci svojega odličnega reprezentanta v osebi predsednika dr. Wilfana. Zanimanje za vsa ta vprašanja moramo pokazati v prvi vrsti juristi. Za uvod v študij perečih vprašanj iz manjšinskega prava smemo omenjeno brošuro toplo priporočati.

Dr. M. Dolenc.

Zeitschrift für öffentliches Recht (l. 1929, zvezek 3) prinaša razprave o boju za javno pravo (K. Hermann), pravno filozofsko študijo o bistvu prava (E. Roenau), kratko, a jako poučno sliko o razvoju manjšinskega vprašanja na zadnji seji Sveta Društva Narodov v Lugano, pri čemer pisatelj (Heyking) kaže posebno na možnost, da se vsi pravni manjšinski spori rešijo pred Mednarodnim sodnim dvorom v Haagu. Hugelmann objavlja iz Schererjeve zapuščine odlomek njegovega zasnovanega učbenika cerkvenega prava in sicer o beneficialnem

pravu. E. Voegelin kritizira teorijo o vrhovnosti (suvereniteti), kakor jo zastopa ameriški profesor Dickinson. P. Vittorelli nam opisuje delovanje avstrijskega ustavnega sodišča tekom njegovih prvih 10 let. Dr. Ivan Tomšič.

Razne vesti.

V Ljubljani, meseca januarja 1930.

XL. redna glavna skupščina društva »Pravnika« se je vršila dne 29. januarja t. l. v ljubljanski pravosodni palači. Podpredsednik dv. sv. Bežek se je v pozdravnem nagovoru zahvalil ministrstvu pravde, ki je za izdajanje društvenega glasila tudi v preteklem letu naklonilo večjo denarno podporo, dalje odvetniški zbornici v Ljubljani, ki je za prireditve predavanj iz nove zakonodaje naklonila znaten znesek. Dalje je omenjal prizadevanja društvenih članov v Celju, da bi se oživotvorila celjska podružnica in želel tem prizadevanjem obilo uspeha, društvu sploh pa mnogo novih članov.

Tajnik dr. Sajovic je podal nastopno tajniško poročilo:

Slavna glavna skupščina!

Tudi v preteklem letu se je, kakor v zadnjih letih sploh, pomnožilo naše članstvo za skromno število. Šteli smo namreč koncem leta 1929. štiri častne člane in 670 rednih članov. Na novo je pristopilo tekom leta 41 članov, izgubili smo jih 16. Izmed teh je umrlo 7 društvenikov, in sicer: notar dr. Fran F i r b a s, ki je bil zvest naš član od ustanovitve društva, odvetniki dr. Tone Gosak, dr. Karl Grossmann in dr. Fran H u b a d, višja sodnika svetnika dr. Pavel Skaberne in Mihael Vehovar ter minister na razpoloženju dr. Gregor Žerjav.

Kakor je sklenila lanska glavna skupščina, proslavili smo štiridesetletnico našega društva s slavnostno skupščino, ki se je vršila dne 23. marca 1929. Skupščino so obiskali v imponantnem številu člani, počastili so jo s posetom tudi mnogoštevilni zastopniki oblasti, naših kulturnih organizacij in mnogi drugi odlični javni delavci. Slavnostnega banketa isti večer se je udeležilo okoli sto članov. Dnevno časopisje je posvetilo temu dogodku izredno pozornost, je dajalo proslavi štiridesetletnice širši, občni značaj in je ni prikazovalo samo kot nekakšno interno društveno slavlje. Tako je prodril glas o našem društvu, njega delovanju in zaslugah tudi med širše občinstvo, ki mu sicer naše delovanje ni tako znano.

Dne 9. junija smo priredili družabni izlet v Domžale, ki je bil združen z ogledom tamošnje radijske postaje. Izlet je uspel izborno in v zadovoljstvo vseh. Udeležilo se ga je okoli 30 oseb.